

Woord vooraf	9
1. Gedragsproblemen in de school: plaatsbepaling	15
1.1 Inleiding	15
1.2 Prevalentie van gedragsproblemen	17
1.3 Criteria voor de ernst van gedragsproblemen	19
1.4 Gedragsproblemen zijn van alle tijden	21
1.5 Verklaringen van probleemgedrag door leraren	24
1.6 Ecologisch model	25
1.7 Interactiemodellen	27
1.8 Gedragsproblemen: situatief, relationeel, relatief en fluctuerend	29
1.9 Samenvatting	30
2. Gedragsproblemen en gedragsstoornissen: achtergronden en verschijningsvormen	33
2.1 Inleiding	33
2.2 Manieren van classificeren	34
2.3 Gedragsproblemen en gedragsstoornissen	36
2.4 Fabeldieren in het onderwijs	46
2.5 Nadelen van classificeren in het onderwijs	48
2.6 Voordelen van classificeren in het onderwijs	50
2.7 Samenvatting	52
3. Over frontliniewerk, verantwoordelijkheid en complexiteit	53
3.1 Inleiding	53
3.2 Een ‘teacher-story’	54
3.3 De frontliniewerker	56
3.4 De leraar als frontliniewerker	58
3.5 De verantwoordelijkheid van de leraar	60
3.6 Omgaan met complexiteit	62
3.7 De leraar als toeschouwer en actor	65
3.8 Samenvatting	68

INHOUD	4. Goed onderwijs: de meest effectieve preventie van gedragsproblemen	69	
	4.1 Inleiding	69	
	4.2 De relatie tussen cognitie, motivatie en emotie	70	
	4.3 De basishouding van de leraar	72	
	4.4 Omgaan met verschillen tussen leerlingen: wat is er bekend?	77	
	4.5 De kwaliteit van de instructie	80	
	4.6 Goed klassenmanagement	86	
	4.7 De samenhang tussen school- en klasniveau	89	
	4.8 Samenvatting	90	
	5. Preventie van gedragsproblemen: pedagogische schoolconcepten, richtlijnen en methoden	93	
	5.1 Inleiding	93	
	5.2 Pedagogische schoolconcepten	94	
	5.3 Richtlijnen en procedures	97	
	5.4 Methoden en programma's voor de ontwikkeling van sociale competentie	106	
	5.5 Enkele opmerkingen bij methoden en programma's in het onderwijs	111	
	5.6 Samenvatting	114	
	6. Interventies bij hardnekkig probleemgedrag	115	
	6.1 Inleiding	115	
	6.2 Adequate en minder geschikte gedragscorrecties	116	
	6.3 Onderzoeken van de achtergrond van het probleemgedrag	119	
	6.4 Constructief samenwerken met ouders	126	
	6.5 Straffen als pedagogische maatregel	127	
	6.6 Gericht oefenen van gewenst gedrag	137	
	6.7 Leren om conflicten te hanteren	144	
6.8 Oplossen van conflicten: de aanpak van Gordon en van Glasser	146		
6.9 Samenwerken met collega's en deskundigen	149		
6.10 Hardnekkig probleemgedrag: algemene en specifieke strategieën	155		
7. Probleemgedragingen, stressreacties en strategieën: resultaten van onderzoek	159		
7.1 Inleiding	159		
7.2 Probleemgedragingen geordend: de acht typen	160		
7.3 Probleemgedrag en stressreacties	161		
7.4 Algemene strategieën bij hardnekkig probleemgedrag	163		
7.5 Specifieke strategieën bij hardnekkig probleemgedrag	169		
7.6 Classroom Strategy Study	174		
7.7 Het onderzoek bij praktijkexperts	176		
7.8 Het kwalitatieve onderzoek nader beschouwd	178		
7.9 Samenvatting	181		

8. Interpersoonlijke vaardigheden bij gedragsproblemen: reflectie als interventie	183
8.1 Inleiding	183
8.2 Interpersoonlijke cirkel	185
8.3 Vragenlijst voor Interpersoonlijk Leraargedrag	186
8.4 Interactiewijzer	187
8.5 Gedragingenlijst voor Leraren	188
8.6 Leerling-Leraar Relatie Vragenlijst	188
8.7 De leraar in de spiegel	190
8.8 Reflectiecyclus	191
8.9 Autobiografische reflectiemethode	193
8.10 School Video Interactie Begeleiding	193
8.11 Regiemethode	194
8.12 Reflectie-instrumenten Leer-kracht Veer-kracht	195
8.13 Profiel Leerlingenzorg	196
8.14 Scholopoly	198
8.15 Samenvatting	199
9. Nabeschuwing	201
9.1 Risicovol, kwetsbaar, overbelast en zorgbehoevend?	201
9.2 Beierende noodklokken	203
9.3 Baat het niet, dan schaadt het niet?	204
9.4 Het belang van kindkenmerken	205
9.5 Van effectieve schoolbeweging naar ‘teacher-cognition-research’	206
9.6 De handelingsruimte van leraren en professionele leergemeenschappen	206
9.7 Emotionele intelligentie als toverformule	208
9.8 De zelfbeeldbeweging	210
9.9 De mix van traditie en progressiviteit	211
9.10 Zonder inspanning geen ‘flow’	212
9.11 Het preventiedenken en de pedagogiek	212
9.12 Gevoel van effectiviteit, stress en bezieling	214
9.13 Leraren: supermen en superwomen?	215
9.14 Wee de muis die maar één gaatje weet	216
9.15 Leren en professionaliseren	216
9.16 De lerende organisatie en veranderingsbekwaamheid	219
9.17 Sociaal kapitaal	220
9.18 Leraren maken het verschil	221
Appendix 1. Teacher Stress Reduction-project: opzet en verantwoording	223
Appendix 2. Teacher Stress Reduction-project: kwalitatieve studie	233
Appendix 3. Vlaamse leeswijzer	291

INHOUD	De auteurs	293
	Literatuur	295
	Naamregister	307
	Zaakregister	313